

ПРОТОКОЛ № 1
засідання вченої ради
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди
від 18 лютого 2011 року

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. Наукова доповідь: «Інтеграція наукових знань як основа формування змісту професійної освіти» (доктор педагогічних наук Л.Е. Гризун).
2. Про підсумки XIV Міжнародної виставки «Сучасна освіта в Україні 2011» (доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор І.Ф. Прокопенко).
3. Про висунення кандидатури кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України Чернікової Інни Володимирівни на здобуття стипендії Кабінету Міністрів України для молодих учених на 2011 – 2013 рр. (кандидат філологічних наук, учений секретар університету Т.І. Тищенко).
4. Конкурсні справи (кандидат філологічних наук, учений секретар університету Т.І.Тищенко).
5. Представлення до вчених звань (кандидат філологічних наук, учений секретар університету Т.І.Тищенко).
6. Звіт кандидата педагогічних наук, доцента, докторанта третього року навчання Ткаченко Лідії Петрівни (перевіряючі: доктор педагогічних наук, професор Л.А. Штефан, доктор педагогічних наук, професор М.П. Васильєва).
7. Інформація про роботу спеціалізованої вченої ради Д 64.053.07 (голова спеціалізованої вченої ради, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії М.Д. Култаєва).
8. Інформація про роботу спеціалізованої вченої ради К 64.053.08 (голова спеціалізованої вченої ради, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Т.Б. Хомуленко).
9. Про затвердження тем дисертаційних досліджень (кандидат філологічних наук, учений секретар університету Т.І.Тищенко).

10. Про рекомендацію до друку (кандидат філологічних наук, учений секретар університету Т.І.Тищенко).
11. Про затвердження «Положення про діяльність інституту інформатизації освіти»(кандидат педагогічних наук, професор, директор інституту інформатизації освіти А.І. Прокопенко)

І. СЛУХАЛИ: Наукова доповідь: «Інтеграція наукових знань як основа формування змісту професійної освіти» (доктор педагогічних наук Л.Е. Гризун).

Навколишній світ вступив в епоху глибоких змін, що торкаються всіх сфер нашого життя. Це виявляється у швидкому оновленні технологій, надзвичайній мобільності соціального життя, нових формах спілкування, нових засобах світобачення і світорозуміння. Неоднозначність і нелінійність процесів, що відбуваються сьогодні у світі, відбивається в сучасній науці, визначальною тенденцією якої стає синтез знань, взаємне збагачення наук.

Зрозуміло, що в сучасних умовах вища освіта потерпає значних змін. Світова наука потребує вчених, здатних розв'язувати глобальні наукові проблеми, розвивати загальнонаукові теорії. Міжнародний ринок праці вимагає кваліфікованих фахівців, що володіють гнучкою та оперативною системою знань із можливостями їх застосування в суміжних галузях, здатних швидко адаптуватися до технологічних змін, готових до удосконалення та оновлення власного освітнього рівня. На такий виклик темпів розвитку технологій та світової інтеграції сучасна вища освіта має відповідати кардинальними змінами в освітніх процесах.

Як на перспективний підхід дослідники С. Гончаренко, І. Козловська, І. Зязюн, Г. Сагач, С. Клепко та інші вказують на доцільність конструювання змісту освіти на засадах інтеграції наукових знань шляхом дидактичного обґрунтування та використання реально існуючих, природних суттєвих взаємозв'язків між поняттями, явищами, науками, які в умовах постійно зростаючого об'єму інформації є об'єктивним підґрунтям для формування у майбутніх фахівців цілісної системи знань оптимальної інформаційної ємності, призначених для гнучкого застосування в суміжних галузях, мобільного підвищення освітнього рівня. Разом з цим залишаються невизначеними механізми відтворення об'єктивно існуючих у науці інтегративних тенденцій у навчальних дисциплінах. Залишаються також невирішеними питання і щодо шляхів використання в дидактиці означених інтегративних тенденцій з метою ефективного формування у майбутніх фахівців цілісної та гнучкої системи узагальнених знань і умінь, здатних до застосування в суміжних предметних галузях.

Метою нашої доповіді є висвітлення результатів досліджень щодо вивчення впливу інтегративних процесів у науці на формування змісту професійної освіти, а також щодо визначення інтегративних засад

проектування модульної структури навчальної дисципліни, яка є засобом реалізації змісту освіти.

На основі вивчення загальнотеоретичних та логіко-методологічних проблем інтеграції, які досліджувалися у працях Я. Коменського, Р. Декарта, Дж. Локка, Р. Карнапа, Б. Кедрова, С. Клепка, В. Лекторського, М. Мойсеєва, А. Огурцова, А. Ракитова, О. Сичивіци, В. Стьопіна, А. Урсула, Ю. Шрейдера, М. Чепікова, В. Швирьова, Б. Юдіна, а також, спираючись на дослідження В. Гінецинського, М. Кондакова, В. Каєвського, І. Козловської, І. Лернера, А. Хуторського та інших, проаналізовано сутність, головні риси та аспекти поняття „знання” та „наукові знання” з огляду на дослідження поняття „інтеграція наукових знань”. Проведено аналіз тлумачень поняття інтеграції знання, його характеристик та суттєвих ознак. Встановлено зв'язок процесів формування наукових знань з інтегративними процесами в науці. Проаналізовано взаємозв'язок інтеграції знань із спорідненими поняттями. Спираючись на проведений аналіз, зроблено таке узагальнення щодо сутності поняття інтеграції знань:

- поняття інтеграції наукових знань має спільні риси з такими філософсько-педагогічними категоріями, як “взаємодія”, “взаємозв'язок”, “міжпредметні зв'язки”, “єдність”, “цілісність”, “синтез”, “комплексність”, “система” знань, але не зводиться до них;
- інтеграція знань є вищою формою єдності знання, часто включає в себе інші поняття, які можуть виступати як інтегруючі чинники;
- інтеграція знань за своєю сутністю є таким взаємопроникненням знань однієї наукової галузі в іншу, внаслідок якого виникає якісно нове знання більшої інформаційної ємності;
- умовами інтеграції знань є наявність різнорідних за природою знань; здійснення взаємообміну науковою інформацією на всіх рівнях: як емпіричному, так і теоретичному; в результаті інтеграції утворюється система, яка має властивості цілісності.

Встановлено, що підґрунтям інтеграції наукових знань є інтегративні тенденції в науці, що зумовило необхідність проведення глибокого та всебічного їх аналізу з позицій впливу на формування змісту сучасної освіти.

Проаналізовано історичні етапи формування сучасної науки як розвинутої цілісної системи, встановлено зв'язок з інтеграцією системи знань, досліджено витoki інтеграції наукових знань. На основі аналізу джерел, присвячених систематизації та узагальненню основних типів і форм реалізації інтегративних тенденцій у пізнанні, висвітлено декілька типів взаємодії наук за різними основами і провідні форми інтеграції науки.

У контексті інтегративного підходу до формування змісту освіти особливого значення набули дослідження проблем моно- та міждисциплінарності, оскільки одним із засобів реалізації змісту освіти дидакти визнають навчальну дисципліну, яка фактично є педагогічно адаптованою науковою дисципліною. Виходячи із поглядів учених стосовно того, що уявлення про дисциплінарні межі виникає в результаті визнання наукою специфіки своїх об'єктів, методів тощо, було проаналізовано

специфіку формування, розвитку, функціонування та характеру взаємодії гуманітарних, соціальних, природничо-наукових, технічних та інших галузей наук, що є предметом ґрунтовних досліджень В. Горохова, Б. Кедрова, С. Мікулінського, Н. Мончева, В. Розіна, Є. Самсонової, В. Чешева та інших.

Проаналізовано внутрішнаукові та позанаукові фактори, що впливають на процес взаємного наближення та переростання одне в одне проблемності і дисциплінарності, монодисциплінарності і міждисциплінарності.

Спираючись на проведений аналіз головних аспектів інтеграції наукових знань з позицій впливу на формування змісту сучасної освіти, визначено основні риси втілення інтеграції знань у наукових дисциплінах.

З аналізу першого аспекту (засад взаємодії наук) випливає, що інтеграція знань втілюється в об'єктивному віддзеркаленні в розвитку наукових дисциплін інтегративних процесів, що відбуваються в природі та суспільстві.

Аналіз типів, форм міжнаукової взаємодії та способів здійснення міжнаукових зв'язків (другий аспект) доводить, що інтеграція наукових знань втілюється в основному у: перетині, “зрощуванні” об'єктів вивчення різних наук, дослідженні різними науками одного предмету дослідження, що призводить до формування єдиного понятійного апарату; екстраполяції методів дослідження із однієї наукової дисципліни в іншу; формуванні комплексних методів дослідження, які концентрують дані багатьох наук про один і той самий об'єкт (предмет); зближенні різноманітних форм пізнання, притаманних різним наукам.

Аналіз проблем моно- та міждисциплінарності (третій аспект) засвідчує, що інтеграція знань виявляється: у спільності розв'язуваних науками пізнавальних задач, навіть при їх дисциплінарній розподіленості; у тому, що вивчення предмета наукової дисципліни призводить до визначення меж, що доводять наявність у ньому властивостей, процесів, зв'язків, які складають предмет інших дисциплін та є загальними для структури їх предметів; у автономному розвитку науки, реалізації її автономного філософського потенціалу, завдяки чому наукова дисципліна генерує такі концепції, які за сутністю носять загальнонауковий характер і стають загальним надбанням науки; у здатності наук до самоорганізації.

Виходячи з аналізу визначених рис втілення інтеграції знань у наукових дисциплінах, а також з аналізу трансформації наукової дисципліни у навчальну, встановлено структурні компоненти навчальної дисципліни, в яких має втілюватися інтеграція наукових знань: понятійний апарат, створений засобами уніфікованої мови; універсальна методологія наукового пізнання; універсальні засоби здобуття й обробки інформації; інтегровані стратегії пізнання, які є втіленням принципів природовідповідності в науці. Дидактичний складник навчальної дисципліни, в якій віддзеркалюється інтеграція наукових знань, крім традиційних процедур з адаптації наукового знання до викладання та добору засобів їх засвоєння має здійснювати також такі дидактичні процедури:

виявлення специфіки кожної навчальної дисципліни, меж застосування її понятійного та методологічного арсеналу;

визначення інтеграційного потенціалу кожної навчальної дисципліни: виявлення таких засобів мислення та діяльності, які здатна формувати дана дисципліна і які необхідні для опанування інших наук, теорій тощо;

формування фундаментального, загальнонаукового понятійного апарату, вивчення міждисциплінарних методів дослідження, виявлення механізмів виникнення нового знання;

забезпечення відповідних типів і механізмів організації знання, які б відтворювали багатогранність міждисциплінарних зв'язків;

здійснення триаспектного взаємопроникнення навчальних дисциплін через: сформований фундаментальний понятійний апарат; міждисциплінарні засоби пізнавальної діяльності; інформаційне насичення дисциплін. Проаналізовано форми, у яких проявляється інтеграція у змісті освіти (у контексті досліджень українського вченого С. Клепка).

На основі аналізу сутності поняття змісту освіти, загальнодидактичних принципів його формування та підходів до його конструювання, розроблених для загальної освіти зокрема вченими Ю. Бабанським, В. Краєвським, І. Лернером, В. Ледньовим, Б. Лихачовим, М. Скаткіним, А. Хуторським та іншими, а також на основі аналізу вимог до освіти, що впливають із сучасної освітньої парадигми, здійснено виділення відмінностей у дидактиці вищої школи в порівнянні з дидактикою середньої школи. Ці відмінності торкаються перш за все цілей, форм і методів навчання; взаємозв'язків навчального матеріалу із станом сучасної науки; особистостей об'єкта та суб'єкта навчання; розподілу навчального часу. На основі виділених відмінностей проаналізовано специфіку виявлення загальнодидактичних принципів (науковості, систематичності і послідовності, системності, міжпредметних зв'язків, зв'язку теорії і практики навчання з життям, політехнізму і професійної спрямованості, наочності, доступності тощо) у вищій професійній освіті та обґрунтовано, що дотримання цих принципів при формуванні змісту сучасної вищої освіти здатне забезпечити віддзеркалення в ньому інтеграційних тенденцій науки. У цьому контексті також було вивчено процес формування змісту освіти за його рівнями, запропонований дидактами В. Краєвським і А. Хуторським.

Згідно з їх обґрунтуваннями, перший (загальнопредметний) рівень формування змісту освіти фокусується у вигляді “вузлових точок”, необхідних і достатніх для того, щоб той, хто навчається, сприймав і засвоював цілісний образ дійсності, що вивчається. “Вузловими точками”, навколо яких концентрується матеріал, що вивчається, виступають фундаментальні освітні об'єкти – ключові сутності, що віддзеркалюють єдність світу і концентрують у собі реальність буття, що пізнається. Дослідники наголошують, що елементи загальнопредметного змісту визначають системоутворюючу основу змісту освіти як за ступенями освіти, так і на рівні горизонтальних міжпредметних зв'язків.

На другому рівні (рівні навчальної дисципліни) конкретизується уявлення про те, чому необхідно навчати, визначаються ті ділянки соціального досвіду, які має опанувати той, хто навчається, в ході власної діяльності. Знання, уміння, навички приймають більш конкретну форму і в

такому вигляді розподіляються між освітніми галузями і навчальними дисциплінами. “Загальнопредметні” зв'язки, встановлені на першому рівні формування змісту освіти, тут конкретизуються як міжпредметні.

На третьому рівні (рівні навчального матеріалу) реально наповнюються ті елементи змісту освіти, що були визначені на першому рівні і представлені на другому в формі, специфічній для кожної дисципліни. Це конкретні знання, вміння, навички, а також пізнавальні задачі, вправи, що складають зміст підручників, посібників та інших дидактичних матеріалів. Означені рівні відображають зміст освіти як педагогічну модель соціального досвіду. Вони відносяться до змісту, що проектується і ще не реалізований у дійсності. На цих рівнях зміст освіти існує в уявленні, і його викладено у освітніх стандартах.

На четвертому рівні зміст освіти діє в педагогічній практиці, у діяльності навчання, тобто відбувається матеріалізація змісту освіти.

На останньому рівні зміст освіти виступає як результат навчання. Він стає надбанням особистості того, хто навчається.

На основі аналізу означених рівнів формування змісту освіти з позицій втілення в ньому інтеграції наукових знань було встановлено відповідність цих рівнів етапам модульного структурування навчальної дисципліни; визначено, які форми інтеграції наукових знань та за рахунок яких дидактичних процедур реалізуються на кожному з означених рівнів та етапів.

Так, при визначенні комплексної дидактичної цілі навчальної дисципліни на першому рівні формування змісту освіти створюються умови для реалізації міждисциплінарної форми інтеграції. Для цього необхідно здійснити зокрема такі процедури, як формування фундаментального, загальнонаукового понятійного апарату; вивчення міждисциплінарних методів дослідження, виявлення механізмів виникнення нового знання.

При визначенні інтегруючих цілей, назв відповідних модулів та при побудові модульної структури дисципліни на рівні формування змісту навчального предмета створюються умови для реалізації внутрідисциплінарної, міждисциплінарної, філософської та особистісно-орієнтованої форм інтеграції, для чого слід здійснити такі дидактичні процедури, як виявлення специфіки кожної навчальної дисципліни, меж застосування її понятійного та методологічного арсеналу; визначення інтегративного потенціалу навчальної дисципліни: виявлення таких засобів мислення та діяльності, які здатна формувати дана дисципліна і які необхідні для опанування іншими науками, теоріями тощо.

При побудові конкретного модуля на рівні формування навчального матеріалу реалізуються такі форми інтеграції, як міждисциплінарна, внутрідисциплінарна, філософська, особистісно-зорієнтована.

На рівні втілення змісту освіти у педагогічну практику означені форми інтеграції знань одержують конкретну реалізацію, яка полягає в здійсненні триаспектного взаємопроникнення навчальних дисциплін через: сформований фундаментальний понятійний апарат; міждисциплінарні засоби пізнавальної діяльності; інформаційне насичення дисциплін.

Встановлена логічна послідовність та поетапна здійснюваність описаних вище дидактичних процедур відтворює інтегративні засади проектування модульної структури навчальної дисципліни. Вони дозволяють переосмислити розуміння поняття модуля як дидактичної парадигми і дійти таких висновків. При проектуванні модульної структури навчальної дисципліни на засадах інтеграції наукових знань модуль набуває нових характерних ознак, які підвищують його дидактичний потенціал, а саме: у навчальній інформації модуля виділяються навчальні елементи, що є зв'язуючими ланками між елементами даного модуля, інших модулів навчальної дисципліни, модулями інших навчальних дисциплін; модуль також відтворює виявлені логічні і дидактичні зв'язки між цими навчальними елементами.

. Визначено основні дидактичні особливості навчальної дисципліни, об'єднані у чотири групи характеристик. Здійснено аналіз специфіки навчальних дисциплін у залежності від того, яку за типом предметну галузь вони уособлюють. Виділено провідні дидактичні особливості навчальних дисциплін різних типів з точки зору їх проектування на засадах інтеграції наукових знань.

Проведено аналіз моделей представлення знань як засобів моделювання системи знань предметної галузі на різних рівнях їх узагальнення. З позицій дидактики та психології обґрунтовано доцільність використання фреймової моделі представлення знань як природної основи концепції проектування модульної структури навчальної дисципліни на засадах інтеграції наукових знань. Встановлено також, що використання моделі представлення знань на основі семантичної мережі на загальнопредметному рівні формування змісту освіти надають можливість розв'язання важливих завдань дидактики вищої школи, зокрема побудова оптимальної освітньої траєкторії (з точки зору того, хто навчається, та ситуації на ринку праці); визначення ступеня еквівалентності споріднених спеціальностей; автоматизація управління когнітивними процесами тощо.

Спираючись на визначені загальні засади педагогічного проектування, характерні ознаки модульної структури навчальної дисципліни як об'єкта проектування, засади інтеграції наукових знань, обґрунтовано дидактичні основи проектування модульної структури навчальної дисципліни на означених засадах.

Встановлено, що за своєю сутністю педагогічне проектування модульної структури навчальної дисципліни на засадах інтеграції наукових знань є видом науково-дослідницької діяльності суб'єкта щодо визначення адекватної моделі представлення знань з точки зору особливостей та інтегративного потенціалу навчальної дисципліни, здійснення структурування на основі визначеної моделі.

Мета такого проектування – модульна структура навчальної дисципліни, яка реалізує зміст освіти, побудований на інтегративних засадах, і є результатом детермінованих дій.

Виявлено закономірності проектування модульної структури навчальної дисципліни на засадах інтеграції наукових знань, а саме: ефективність

процесу проектування модульної структури навчальної дисципліни на засадах інтеграції наукових знань визначається: ступенем врахування динамічних змін, що відбуваються в суспільстві; ступенем врахування особливостей кредитно-модульного навчання; ступенем врахування різнорівневості формування змісту вищої освіти; ступенем врахування інтегративних процесів у системах наукових знань та їх віддзеркалення у змісті сучасної вищої освіти.

Базуючись на виявлених закономірностях, виділено і сформульовано основні принципи означеного проектування: динамічності і гнучкості, структурованості і завершеності, різнорівневості узагальнення знань, інтегративності.

Етапи проектування модульної структури навчальної дисципліни мають розгортатися у такій послідовності: етап цілепокладання, на якому формуються цілі проектування; аналітичний етап, присвячений аналізу основних дидактичних особливостей конкретної навчальної дисципліни; концептуальний етап, присвячений формуванню концепції проекту за результатами аналітичного етапу; етап розробки теоретичної моделі, що відповідає обраній на попередньому етапі концепції; експериментальний етап, присвячений запровадженню спроектованої модульної структури навчальної дисципліни у навчальний процес; оцінювальний етап, на якому здійснюється оцінка, аналіз, узагальнення результатів навчання за умов використання у практиці спроектованої модульної структури навчальної дисципліни.

Доведено узгодженість та відповідність мети, сутності та логіки педагогічного проектування модульної структури навчальної дисципліни сформульованим принципам.

7. Розроблено технологію проектування модульної структури навчальної дисципліни на засадах інтеграції наукових знань, тобто конкретизовано схему діяльності на кожному з етапів. Так, на етапі цілепокладання проводиться аналіз системи виробничих функцій фахівця, структури діяльності фахівця, перелік та сутність типових завдань його професійної діяльності, на основі чого виділяються „вузлові точки”, навколо яких має концентруватися матеріал, що вивчається, ключові сутності, що віддзеркалюють єдність світу і реального буття.

На аналітичному етапі проектування здійснюється: визначення, до якої галузі знань та до якого циклу підготовки фахівця належить ця навчальна дисципліна; визначення та наповнення конкретним змістом основних дидактичних особливостей даної навчальної дисципліни; виділення серед них провідних особливостей з точки зору проектування модульної структури навчальної дисципліни на засадах інтеграції наукових знань відповідно до типу навчальної дисципліни; встановлення „ключових” навчальних елементів загальнопредметного рівня формування змісту освіти, визначених на етапі цілепокладання, навколо яких слід концентрувати навчальний матеріал даної дисципліни; виявлення логічних та дидактичних зв'язків між „вузловими” навчальними елементами.

Сутність діяльності суб'єкта проектування на його концептуальному етапі зосереджується на аналізі результатів аналітичного етапу проектування і виборі на основі цього однієї або кількох моделей представлення знань, що будуть покладені в основу модульного структурування навчальної дисципліни на засадах інтеграції наукових знань на наступному етапі проектування.

Визначено схему діяльності суб'єкта проектування на етапі розробки теоретичної моделі модульної структури навчальної дисципліни: виділено рівні узагальнення знань згідно із рівнями формування змісту освіти; розроблено базові процедури представлення знань на основі фреймової моделі як адекватної з точки зору модульного структурування дисципліни на засадах інтеграції наукових знань. Обґрунтовано, що розроблені базові процедури представлення знань відповідають другому та третьому рівням узагальнення знань і рівням формування змісту освіти, встановлено механізми здійснення зв'язків між найвищим та нижчими рівнями узагальнення знань.

Визначено вид експертизи та типи моделей, за якими має здійснюватися експертиза модульної структури навчальної дисципліни, спроектованої на засадах інтеграції наукових знань, на експериментальному та оцінювальному етапах її проектування: внутрішня науково-методична експертиза педагогічного проекту за моделями оцінювального та діагностичного типів. Для практичної реалізації експертизи за кожною з моделей обґрунтовано і визначено відповідну систему критеріїв.

Разом з тим, одержані теоретичні і практичні результати не вичерпують всієї проблеми дослідження. Вони складають основу для проведення подальших теоретичних і практичних досліджень у напрямі реалізації інтегративних підходів до формування змісту вищої освіти, до професійної підготовки майбутніх фахівців.

УХВАЛИЛИ: Інформацію прийняти до відома.

II. СЛУХАЛИ: Про підсумки XIV Міжнародної виставки «Сучасна освіта в Україні 2011» (доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, ректор І.Ф. Прокопенко).

За підсумками XIV Міжнародної виставки «Сучасна освіта в Україні 2011» Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди нагороджений золотою медаллю.

УХВАЛИЛИ: Інформацію прийняти до відома.

III. СЛУХАЛИ: Про висунення кандидатури кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України Чернікової Інни Володимирівни на здобуття стипендії Кабінету Міністрів

України для молодих учених на 2011 – 2013 рр. (кандидат філологічних наук, учений секретар університету Т.І. Тищенко)

УХВАЛИЛИ: Висунути кандидатуру кандидата історичних наук, доцента кафедри історії України Чернікової Інни Володимирівни на здобуття стипендії Кабінету Міністрів України для молодих учених на 2011 – 2013 рр.

IV. СЛУХАЛИ: Конкурсні справи (кандидат філологічних наук, учений секретар університету Т.І.Тищенко)

УХВАЛИЛИ:

1. Протокол лічильної комісії затвердити.
2. На посаду директора представити:
 - інститут післядипломної освіти – кандидат педагогічних наук, професор Гадяцький Микола Васильович
("за" – 47, "проти" – немає, недійсних бюлетенів – 1)
 - інститут педагогіки і психології – доктор педагогічних наук, професор Подберезський Микола Кіндратович
("за" – 47, "проти" – 1, недійсних бюлетенів – немає)
 - інститут інформатизації освіти – кандидат педагогічних наук Прокопенко Андрій Іванович
("за" – 48, "проти" – немає, недійсних бюлетенів – немає)

V. СЛУХАЛИ: Представлення до вчених звань (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І.Тищенко)

УХВАЛИЛИ:

1. Протокол лічильної комісії затвердити.
2. Представити до вченого звання **професора:**

- доктора педагогічних наук Бойчука Юрія Дмитровича, кафедра здоров'я людини та корекційної освіти, ("за" – 48, "проти" – немає, недійсних бюлетенів – немає).

- кандидата філологічних наук Тищенко Тетяну Іванівну, кафедра української та світової літератури, ("за" – 48, "проти" – немає, недійсних бюлетенів – немає);

3. Представити до вченого звання **доцента:**

- кандидата педагогічних наук Андрієвську Віру Михайлівну, кафедра інформатики, ("за" – 48, "проти" – немає, недійсних бюлетенів – немає);

- кандидата педагогічних наук Бекетові Юлію Вячеславну, кафедра історії педагогіки та порівняльної педагогіки, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата педагогічних наук Вавілову Ірину Володимирівну, кафедра мовної підготовки, (“за” – 46, “проти” – 2, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата філологічних наук Васильєву Марину Олександрівну, кафедра англійської філології, (“за” – 47, “проти” – 1, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата біологічних наук Дунаєву Ольгу Вікторівну, кафедра природничо-інформаційних дисциплін, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата педагогічних наук Житеньову Наталю Василівну, кафедра інформатики, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата філологічних наук Жукову Катерину Євгенівну, кафедра східних мов, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата педагогічних наук Каліну Катерину Євгенівну, кафедра історії педагогіки та порівняльної педагогіки, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата філологічних наук Карпенко Надію Олександрівну, кафедра української мови, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата педагогічних наук Кошечкіну Тетяну Миколиівну, кафедра німецької філології, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата мистецтвознавства Мельникову Уляну Петрівну, кафедра дизайну, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата історичних наук Місостова Тотраза Юрійовича, кафедра історії, (“за” – 47, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – 1);
- кандидата філологічних наук Подуфалову Тетяну Володимирівну, кафедра практики англійського усного та писемного мовлення, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата педагогічних наук Рудічеву Наталію Костянтинівну, кафедра теорії та методики професійної освіти, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата педагогічних наук Рядинську Ірину Анатоліївну, кафедра соціально-економічних дисциплін, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата педагогічних наук Собченко Тетяну Миколаївну, кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата юридичних наук Твердохліба Ігоря Миколайовича, кафедра державно-правових дисциплін та міжнародного права, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);
- кандидата історичних наук Чернікову Інну Володимирівну, кафедра історії України, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);

- кандидата філологічних наук Чорновол-Ткаченка Руслана Сергійовича, кафедра німецької філології, (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);

- кандидата педагогічних наук Щербіну Владиславу Костянтинівну, кафедра економічної теорії (“за” – 48, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – немає);

- кандидата педагогічних наук Яциніну Наталію Олександрівну, кафедра інформатики, (“за” – 47, “проти” – немає, недійсних бюлетенів – 1).

VI. СЛУХАЛИ: Звіт кандидата педагогічних наук, доцента, докторанта третього року навчання Ткаченко Лідії Петрівни (перевіряючі: доктор педагогічних наук, професор Л.А. Штефан, доктор педагогічних наук, професор М.П. Васильєва).

Тема докторської дисертації «Розвиток риторики як навчального предмета у вітчизняній науковій думці (XVI – XIX ст.)». У такому формулюванні тема затверджена на засіданні вченої ради Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

За звітний період було виконано таку роботу:

1. Визначено основні положення дослідження, окреслено методи наукового пошуку.
2. Безпосередньо за темою дисертації опубліковано 15 статей у провідних наукових фахових виданнях, ще 7 статей підготовлено до друку. Крім того, окремі аспекти дослідження висвітлено в низці публікацій у нефархових виданнях.
3. Результати дослідження пройшли апробацію на 8 наукових і науково-практичних всеукраїнських і міжнародних конференціях.
4. Паралельно з текстом дисертації ведеться робота над написанням монографії. На сьогодні готові 60 % основного тексту. Доопрацьовується теоретична частина, у цілому завершено написання тексту основної частини, дібрано матеріал для заключної частини. Опублікування монографічної роботи планується на 2012 рік.
5. Зібрано матеріал для останнього розділу дисертації.

Тему обрано з усвідомлення потреби в історіографічному дослідженні риторики як навчального предмета, оскільки останнім часом в Україні значно зріс інтерес до публічного мовлення, причому актуальності набувають не лише його якість та технічні характеристики (правильність, нормативність, дикція, темп тощо), а й логіка викладу, аргументованість висловлювань, стилістична спрямованість. Це зумовлено не тільки демократичними процесами, що відбуваються у державі, можливістю широкої суспільної дискусії, а й певною кризою довіри до слова. Учасників комунікації різних рівнів уже не приваблює багатослів'я, демагогія, мовленнєва бюрократія. Назріла нагальна потреба напрацювати у суспільстві

практику відповідальності за сказане, підняти престиж професійного мовлення, а відтак, і культури комунікації у цілому. У зв'язку з цим актуалізувалася проблематика риторики, яка довгий час не сприймалася суспільством, а науковці відійшли від її розробки. Між тим, дослідження риторики є необхідною передумовою вивчення історії освіти в цілому, оскільки неможливо відділити саму риторику від суспільно-політичних умов існування народу, від ідеології, традицій, прийнятих у державі. Вона нерозривно пов'язана зі становленням різних освітніх парадигм.

За планом дисертаційна робота складається з 4 розділів. На сьогодні в загальному виконано основні завдання дослідження. Розділи 1-ий та 2-ий майже повністю текстуально оформлені, розділ третій – потребує деяких уточнень, розділ 4-ий – перебуває в стадії доопрацювання.

Розділ 1 «Теоретичні питання розвитку риторики як навчальної дисципліни» розкриває ступінь дослідженості проблеми, характеризує різні аспекти її вивчення, висвітлює розвиток провідних педагогічних ідей щодо становлення риторики як навчального предмета з часів античності до розвитку університетського навчання. У розділі подано теоретичне обґрунтування риторики як науки у вітчизняній науковій думці, розкрито сутність і значення її як навчальної дисципліни.

У розділі 2 «Наукове обґрунтування етапів становлення та розвитку риторики як компонента освіти в Україні» виокремлено етапи, що характерні для вітчизняної системи освіти з XVI до XVIII століття, розкрито змістові особливості та підходи щодо організації навчання риторики в навчальних закладах різного типу: братських школах, колегіумах, академіях. Визначено причини занепаду риторики, переходу її дефініцій до інших наук, розробка теорії словесності.

Розділ 3 «Особливості розвитку теорії та практики риторики в XIX столітті» містить матеріали про започаткування часткових риторик, які пізніше визначилися як компоненти професійної підготовки. Досліджено академічну риторику як жанр красномовства, як компонент професійної освіти, як основу навчального процесу у вишах України в XIX столітті.

Розділ 4 «Тенденції розвитку риторики та творче використання її прогресивних ідей в умовах сучасної України» розкриває особливості теоретичної розробки перспективних напрямів риторичної підготовки, напрацювання практичного досвіду використання риторики в різних сферах суспільного життя.

2. Виступ перевіряючого, доктора педагогічних наук, професора Л.А. Штефан

Дисертаційна робота Ткаченко Лідії Петрівни «Розвиток риторики як навчального предмета у вітчизняній науковій думці (XVI – XIX ст.)» за планом складається з 4 розділів.

У розділі першому «Теоретичні питання розвитку риторики як навчальної дисципліни» здійснено розробку теоретичних засад, необхідних для втілення задуму дисертації. Основні положення роботи є науково

виваженими, що було забезпечено ґрунтовним вивченням докторанткою значної кількості джерел із теми (близько 800 джерел).

У другому розділі «Наукове обґрунтування етапів становлення та розвитку риторики як компонента освіти в Україні» на підставі обґрунтованих критеріїв, визначено основні етапи розвитку риторики. Схарактеризовано риторичну навчальну дисципліну в братських школах, Острозькій та Києво-Могилянській академіях, Чернігівському, Харківському та Переяславському колеґіумах. Доречно було б рекомендувати докторантці виокремити матеріал, що стосується ориґінальних методик викладання, педагогічного доробку маловивчених авторів-риторів, аналізу підручників з риторики різних років, оскільки цей цікавий і важливий для цілісного опису матеріал губиться в 2-му, непропорційно великому розділі.

Третій розділ «Особливості розвитку теорії та практики риторики в ХІХ столітті» розкриває питання становлення фахових риторик як компонентів професійної освіти. Окрема увага приділена становленню академічного красномовства, яке стало основою освітнього процесу у вишах України зазначеного періоду.

Четвертий розділ «Тенденції розвитку риторики та творче використання її прогресивних ідей в умовах сучасної України» розглядає проблематику неориторики. У ньому схарактеризовано різні аспекти становлення риторичного потенціалу особистості в українському суспільстві, проаналізовано позитивні й негативні тенденції широкого впровадження риторики, окреслено шляхи розробки виховних та освітніх риторичних концепцій.

Основні результати планується подати в окремій монографії, яка орієнтовно міститиме три розділи, два з яких готові в загальних рисах. Щоправда, є необхідність звернути увагу докторантки на активізацію роботи в напрямку завершення тексту рукопису.

Частина засадничих теоретичних положень щодо специфіки дослідження риторики як навчальної дисципліни з ХVІ по ХІХ століття, і низка практичних результатів, що розкривають характер української риторичної школи, оприлюднились на 5 міжнародних і 2 всеукраїнських конференціях, що проходили в Києві, Харкові, Херсоні, Львові, Сімферополі. За темою дисертації опубліковано 15 наукових статей у фахових виданнях, ще 7 статей подано до друку. Проте апробацію результатів дослідження варто продовжувати.

У цілому докторантці Ткаченко Л.П. рекомендується осилити роботу над текстом дисертації, над виданням монографії, яка б забезпечила всебічне висвітлення наукової проблеми й належну апробацію роботи.

- УХВАЛИЛИ:**
1. Інформацію прийняти до відома.
 2. Роботу над дисертаційним дослідженням признати задовільною.

ВІІ. СЛУХАЛИ: Інформація про роботу спеціалізованої вченої ради Д 64.053.07 (голова спеціалізованої вченої ради, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії М.Д. Култаєва).

Наказом ВАК України від 19 червня 2008 року № 348 спеціалізованій вченій раді надано право на період до 21 червня 2010 року проводити захист дисертацій за спеціальностями:

09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури;

09.00.10 – філософія освіти.

За звітній період спеціалізована вчена рада провела 10 засідань, на яких проведено захист 6-ти докторських (1 зі спеціальності 09.00.10 – філософія освіти і 5 зі спеціальності 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури) та 1-ї кандидатської дисертації зі спеціальності 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури, з них 2 докторських дисертації написано українською мовою.

Докторська дисертація О.П. Гужви присвячена дослідженню симфонізму як феномену духовної культури. Докторська дисертація А.О. Осипова присвячена філософському аналізу ролі тілесності і символу в символотворчому процесі, який здійснюється в ході духовної практики. Докторська дисертація О.М. Роговського присвячена дослідженню багатоманіття репрезентацій темпоральності в історії культури ХХ-ХХІ ст. і різних її сферах. Докторська дисертація І.Д. Загрійчука присвячена системному і культурно-антропологічному аналізу витоків і природи космополітизму і маргінальності в національній культурі, їх впливу на культурне буття людини в сучасних умовах. Докторська дисертація О.В. Голозубова присвячена розкриттю філософсько-антропологічних вимірів радості, сміху й блазнювання в теологічних і літературних практиках постмодерну. Докторська дисертація О.О. Дольської присвячена системно-теоретичному та філософсько-антропологічному аналізу трансформацій раціональності у полі освіти. Кандидатська дисертація М.О. Бевз присвячена розробці філософсько-концептуальних засад перекладу як культурної практики, що конститується в полі культури герменевтичним і комунікативним дискурсами.

Результати усіх захищених наукових робіт мають достатньо високий рівень використання. Основні матеріали і результати усіх дисертаційних досліджень були використані дисертантами у педагогічній роботі під час викладання нормативних і спеціальних курсів з філософії і філософських дисциплін. Крім цього, матеріал дисертацій А.О. Осипова було також використано у лекціях з актуальних проблем духовності, проведених для учителів шкіл у Миколаївському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти. Результати дисертаційного дослідження О.В. Голозубова використано у розробці нормативного курсу «Середньовічні концепти святості і їх візуальні образи (на прикладі св. Франциска Ассізького і францисканської теми в італійському мистецтві)» Центральноєвропейського

університету (Будапешт). Матеріали дисертацій Н.В. Бевз використовуються автором при викладанні англійської мови на філософському факультеті Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна та знайшли прикладне застосування в науково-методичному посібнику, написаному у співавторстві з Е. Беляєвою для студентів філософських факультетів «English for Philosophy Students (Ancient Greek Philosophy)», 2009р.

Рада рекомендує використовувати результати усіх розглянутих наукових робіт, насамперед, у системі вищої та післядипломної освіти у якості науково-методологічного і методичного забезпечення різноманітних курсів і дисциплін філософського і соціально-гуманітарного профілю, у подальшій розробці теоретико-методологічного інструментарію дослідження людини і її культурно-історичного буття у багатоманітні його проявів: власно духовних (О.П. Гужва, А.О. Осіпов), темпоральних (О.М. Роговський), національних (І.Д. Загрійчук), постмодерних (О.В. Голозубов), освітніх (О.О. Дольська), герменевтико-комунікативних (Н.В. Бевз), у практиці підготовки майбутніх учителів у вищих закладах освіти III-IV рівнів акредитації, а також у розробці національних програм духовного оновлення українського суспільства і розвитку духовної культури, модернізації вітчизняної системи освіти, виховання особистості відповідно до запитів сучасності, програм і культурних проектів з питань формування національної і громадянської свідомості молоді в сучасних умовах.

УХВАЛИЛИ: Інформацію прийняти до відома.

VIII. СЛУХАЛИ: Інформація про роботу спеціалізованої вченої ради К 64.053.08 (голова спеціалізованої вченої ради, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Т.Б. Хомуленко).

Наказом ВАК України від 6 травня 2009 р. № 268 спеціалізованій вченій раді надано право на період до 28 квітня 2011 року проводити захист дисертацій за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія (психологічні науки).

За період існування спеціалізована вчена рада провела 21 засідання, на яких проведено захист 11 кандидатських дисертацій за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія (з них 11 кандидатських дисертацій написано українською мовою), прийнято до захисту 3 кандидатських дисертацій.

Відхилених кандидатських дисертацій немає.

Серед тих, хто захистили дисертації у раді 4 аспіранти і 3 здобувачі кафедри практичної психології. Прийняті до захисту дисертації 1 аспірантки кафедри практичної психології, 1 здобувача кафедри практичної психології, 1 здобувача кафедри психології ХНПУ імені Г.С. Сковороди.

Коротка інформація про дисертації, розглянуті радою протягом звітнього періоду.

Дисертація Абсалямової Лариси Миколаївни на тему: «Психологічні особливості розвитку готовності до ризику у підлітковому віці». Роботу присвячено готовності до ризику у підлітковому віці та визначенню особливостей і засобів її розвитку.

Дисертація Резнікової Олени Анатоліївни на тему: «Адаптаційна трансформація психологічного захисту особистості студента». Роботу присвячено вивченню психологічного змісту адаптаційних трансформацій психологічного захисту особистості в період навчання у ВНЗ.

Дисертація Шукалової Ольги Сергіївни на тему: «Сімейне виховання як чинник розвитку пізнавального інтересу молодших школярів». Роботу присвячено визначенню особливостей взаємозв'язку між стилем сімейного виховання та рівнем пізнавального інтересу молодших школярів і шляхів формування пізнавального інтересу.

Дисертація Підчасова Євгена Вікторовича на тему: «Динаміка психологічної адаптації особистості молодшого підлітка до навчання в основній школі». Роботу присвячено визначенню системи засобів, умов та психологічних прийомів, які сприяють ефективній психологічній адаптації особистості молодшого підлітка до навчання в основній школі, формуванню адаптаційного потенціалу школяра.

Дисертація Олійник Оксани Олексіївни на тему: «Психологічні умови формування самооцінки у старших дошкільників». Роботу присвячено експериментальному підтвердженню ефективності формування самооцінки у старших дошкільників засобами активізації їх мисленневих операцій та підвищення рівня пізнавальної активності.

Дисертація Антоненко Ірини Юріївни на тему: «Особливості механізмів психологічного захисту особистості в системі педагогічної взаємодії». Роботу присвячено визначенню особливостей механізмів психологічного захисту особистості в системі педагогічної взаємодії і обґрунтуванню ефективних шляхів та умов їх формування.

Дисертація Бужинської Світлани Миколаївни на тему: «Психологічні особливості розвитку модально-специфічних форм пам'яті у молодших школярів». Роботу присвячено визначенню вікових особливостей та психолого-педагогічних умов розвитку модально-специфічних форм пам'яті у молодших школярів.

Дисертація Грицук Оксани Вікторівни на тему: «Психологічні особливості динаміки емоційного вигорання вчителів».

Дисертація Стуліки Олени Борисівни на тему: «Психологічні особливості розвитку мнемічних здібностей студентів мовних спеціальностей».

Дисертація Сасько Оксани Олексіївни на тему: «Психолого-педагогічні умови розвитку соціального інтелекту у студентів, схильних до адиктивної поведінки».

Дисертація Агулова Максима Вячеславовича на тему: «Психологічні чинники динаміки суб'єктності майбутнього вчителя у процесі навчальної діяльності».

Прийняті до захисту дисертації Клименко Юлії Олександрівни «Психологічні особливості орієнтації у часі підлітків з різними проявами агресивності», Єльчанінової Тетяни Миколаївни «Розвиток уваги першокласників у період адаптації до навчання», Моргунової Надії Сергіївни «Психологічні чинники організації самостійної роботи в начальній діяльності студентів».

УХВАЛИЛИ: Інформацію прийняти до відома.

ІХ. СЛУХАЛИ: Про затвердження тем дисертаційних досліджень (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І.Тищенко).

УХВАЛИЛИ: 1. Затвердити теми докторських дисертаційних робіт:

Прийма С.М.: «Теоретико-методологічні засади проектування і функціонування систем відкритої освіти дорослих в Україні».

Севрук І.І.: «Філософсько-антропологічні обґрунтування соціального управління у постсучасній армії»

2. Затвердити теми кандидатських дисертаційних робіт:

Александрович Н.О.: «Формування екоетичної позиції майбутнього вчителя у вищих педагогічних навчальних закладах (на прикладі валеологічних дисциплін)».

Байдала В.В.: «Підготовка майбутніх учителів до виховання гендерної культури учнів підліткового віку».

Білан О.П.: «Забезпечення емоційно-ціннісного компоненту змісту освіти у процесі навчання школярів 7-9 класів (на прикладі предметів природничого циклу)».

Бугаєвська Ю.В.: «Формування корпоративної культури майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі в процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу».

Каруник К.Д.: «Юрій Шевельов як дослідник української мови».

Кудрявцева Т.О.: «Підготовка майбутніх медичних сестер у медичних коледжах до розв'язання проблемних ситуацій у професійній діяльності».

Лунячек В.Е.: «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки керівних кадрів до управління якістю освіти в умовах магістратури».

Маннапова К.Р. «Психологічні фактори формування життєздатності підлітків з неповної сім'ї».

Остапенко Л.П.: «Підготовка майбутнього вчителя до дослідницької діяльності у процесі педагогічної практики».

Полянський А.О. «Правове регулювання трудових відносин професійних спортсменів в Україні» (Наук. кер. Д.ю.н., проф. Процевський О.І).

Потапенко Т.О.: «Організація навчання іноземних студентів в університетах Великої Британії (друга половина ХХ ст.)».

Чубукіна О.М.: «Молодіжні центри в системі підготовки майбутніх вчителів (др. пол. ХХ ст.)».

Х. СЛУХАЛИ: Про рекомендацію до друку (кандидат філологічних наук, доцент, учений секретар університету Т.І. Тищенко).

УХВАЛИЛИ: Рекомендувати до друку:

1. Навчально-методичний посібник «Лижний спорт з методикою викладання» кандидата педагогічних наук, доцента Шепеленко Галини Петрівни.

2. Монографію «Синдром емоційного вигорання у слідчих Служби безпеки України: питання теорії та практики» Леженіної Л.М.

ХІ. СЛУХАЛИ: Про затвердження «Положення про діяльність інституту інформатизації освіти» (кандидат педагогічних наук, професор, директор інституту інформатизації освіти А.І. Прокопенко)

УХВАЛИЛИ: Затвердити «Положення про діяльність інституту інформатизації освіти».

Голова вченої ради

І.Ф. Прокопенко

Секретар вченої ради

Т.І. Тищенко